

Posudek diplomové práce

Martin Černý, Germánské spony starší doby římské v Čechách. Praha 2013, 114 str. textu (včetně nečíslovaných stran velkých kombinačních tab. a rejstříku typů), 110 str. katalogu, 30 kombinačních ta., 26 map v textu a 14 v přílohách, 5 grafů, 85 obrazových tabulek.

Publikované monografické zpracování spon doby římské z Čech dosud chybí a jediná souborná práce o tomto období, opírající se především o studium spon, byla vydána již před 65 lety (B. Svoboda, Čechy a římské impérium, Praha 1948). Vzhledem k tomu, jaký význam mají spony v době římské pro datování náleзовých souborů a rozpoznání kontaktů s jinými oblastmi, zachytitelných často v užším časovém horizontu, je zřejmé, že M. Černý věnoval svou diplomovou práci tématu, jehož zpracování je velmi potřebné, tím spíše, že pro Moravu je k dispozici přece jen poněkud novější práce Peškařova z r. 1972. Jde ovšem o úkol z hlediska heuristiky i analýzy velmi rozsáhlý, kdy možnosti diplomové práce vyžadovaly volbu dílčí problematiky. V našem ústavu byla prvním krokem v tomto směru diplomová práce Moniky Pecinovské r. 2008 o nálezech provinciálních spon starší doby římské v Čechách. Martin Černý si dal za cíl zpracovat podstatnější součást těchto artefaktů, totiž české nálezy spon starší doby římské proveniencie barbarské, tedy v podstatě germánské.

Východiskem jeho analýzy je katalog, zahrnující 735 spon ze 140 nalezišť. Vedle podrobného popisu spon a dalších obvyklých údajů obsahuje katalog i detailní informace o doprovodných nálezech, u hrobů o případném antropologickém určení a také rámcové datování. Základem katalogu jsou publikované nálezy, v dodatku a na obr. 65 autor mimoto zdokumentoval soubor 15 většinou bronzových, detektorovou prospekci nově nalezených spon z muzea v Roztokách. Podle svých možností také revidoval sledované spony v řadě muzeí, přičemž doplnil kresebnou dokumentaci téměř 50 dosud jen popisně evidovaných exemplářů a některé jiné podle autopsie nově typově klasifikoval.

V analytické části jsou probírány jednotlivé typy a varianty spon od pozdně laténských, tedy od stupně L D2 – A. Nejprve je vždy shrnut současný stav poznatků a názorů v evropském měřítku a následuje přehled a zhodnocení nálezů z Čech. Problematika chronologie je vždy pojednána v samostatném oddílu nejprve opět v evropském kontextu. Pro ověření nebo zpřesnění chronologie českých nálezů užívá autor kombinačních tabulek, v nichž sleduje společný výskyt zkoumaného typu spolu s dalšími typy spon v hrobových celcích. U všech typů se autor snaží také shromáždit zjištění, která by umožňovala rozpoznat souvislosti spon s oděvem, pohlavím, případně i věkem pohřbených jedinců. Omezení zde ovšem představuje relativně menší počet kostrových hrobů i nemnoho antropologicky určených hrobů žárových, kdy navíc spolehlivost bývá mnohdy zpochybňována. Někdy se poukazuje i na problematičnost určení pohlaví podle výbavy, kdy i přeslen, jehlice nebo více spon mohou být v hrobě mužském. Jde ovšem o výjimky, takže pro získání pravděpodobných závěrů je zřetel na přídatky oprávněný. Spony jako možný indikátor sociálního postavení zemřelých autor blíže nezkoumá, někde je souvislost zřejmá, jako u pravděpodobných 6 spon, z toho jedné stříbrné, v hrobě velmože z Prahy-Bubenče, jinde, zvláště u dalších stříbrných, někdy i pozlacených spon vendických, by zasloužilo pozornost posouzení celku hrobových výbav.

Zjištěné proporce výskytu spon v jednotlivých fázích starší doby římské výstižně dokreslují rozmach osídlení a kultury ve stupni B1, zahrnujícím i dobu Marobudovy říše, a také pozdější znatelný regres. Známa, ale autorovou evidencí ještě akcentovaná koncentrace spon s očky (více než 300 kusů) ukazuje význam Čech zřejmě i ve výrobě tohoto výrazného spinadla. Martin Černý ovšem dokládá, že těžiště výskytu tzv. klasické varianty v Čechách, tedy typu A 45, je nyní zastíňováno jinými oblastmi.

K ucelenosti práce přispívá připojený přehled spon provinciálních, s nimiž autor pracuje v analýze, podle jejich typů, s jejich charakteristikou, datováním a s odkazy zvláště na práci

Pecinovské. Rychlou informaci o podílu a výskytu jednotlivých typů poskytuje Rejstřík typů spon. Rozšíření jednotlivých typů je zachyceno na mapách s čísly lokalit podle seznamu, grafy ukazují podíly všech typových skupin, zastoupení typů uvnitř hlavních skupin a výskyt všech spon podle chronologických stupňů.

Autor se mohl opřít o novou vlnu studií o jednotlivých typech spon, zahájenou r. 1998 sborníkem, zachycujícím stav poznatků 100 let po základním Almgrenově díle. S touto i starší literaturou je autor dobře seznámen a vhodně ji využívá. Černého práci považuji za velmi zdařilou, prokazuje zvládnutí celé problematiky a metodického postupu, včetně propracovaných kombinačních tabulek. O odpovědném přístupu svědčí i jazyková a formální úroveň textu, katalogu a kresebné dokumentace, kdy drobných nepodstatných chyb je minimum. Práci plně doporučuji k obhajobě.

Praha, 3. 2. 2013

doc. PhDr. Lubomír Košnar, CSc.